

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 5 (19)

ЛИСТОПАД 2009

заснована у

2006 р.

Розповсюджується
безкоштовно

ТЕРИТОРІЇ ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ РОЗШИРЮЮТЬСЯ

За ініціативи Держуправління охорони навколишнього природного середовища в Закарпатській області, прийнято рішення та видано розпорядження обласної державної адміністрації "Про розширення території Карпатського біосферного заповідника" та "Про розширення території Національного природного парку "Синевир".

Робота над збільшенням площі природоохоронних об'єктів тривала понад 4 роки. У результаті – територію КБЗ буде розширено на 7508,8 га, а НПП "Синевир" – на 2304 га.

За словами начальника Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Закарпатській області Андрія Погорелова, розширення території заповідника та національного парку сприятиме підвищенню функціональної цілісності екосистем об'єктів, розширенню сфери наукового контролю за природними процесами, що відбуваються у цьому регіоні, рівномірному розподілу туристичного навантаження, матиме певне економічне значення для населення і створить додаткові робочі місця.

Наразі очікується підписання відповідного Указу Президента, а відтак – і позначення меж на місцевості.

Довідково. Розширення Карпатського біосферного заповідника передбачає заповідання найбільш збережених та цінних у науковому відношенні ділянок східної частини Українських Карпат. Високогірні пейзажі, рідкісні представники біоти, наявність визначних місць, таких як легендарна Говерла, можуть бути використані для розвитку туризму.

(За матеріалами
Мінприроди України)

СПРАВУ РОЗГЛЯНУВ ЗАКАРПАТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ АДМІНСУД

30 жовтня ц. р. Закарпатський обласний адміністративний суд у відкритому засіданні розглянув адміністративну справу за позовом прокурора Рахівського району в інтересах держави в особі Карпатського біосферного заповідника до Рахівської районної державної адміністрації про визнання частково недійсним розпорядження голови згаданої РДА від 21 вересня 2007 року №561.

Суд встановив, що згаданим рішенням голова

Рахівської райдержадміністрації, порушуючи вимоги чинного законодавства в Україні, зокрема ст. 22 Земельного кодексу нашої держави та ч. 1 ст. 16 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», перевищив свої повноваження в частині передачі земельних ділянок на полонині Рогнеска с. Богдан громадянам Ганні Гушул, Василю Гушулу, Степану Штефураку, Петру Кокіш-Мельнику – кожному по 2 га. Приймати таке розпорядження голо-

ва РДА не мав права, оскільки згадані земельні ділянки входять до складу території Карпатського біосферного заповідника і відносяться до природно-заповідного фонду держави, приватизації не підлягають, розпоряджатися ними райдержадміністрація не має права, що передбачено ст. 84 Земельного кодексу України. Судом доведено законність та об'єктивність згаданих позовних вимог.

(Закінчення на 2-й стор.)

ЕКОНОВИНИ

ДЕЛЕГАЦІЯ МІНПРИРОДИ НА КОНФЕРЕНЦІЇ В ТЕЛЬ-АВІВІ

15 – 17 листопада ц. р. українська делегація на чолі з Міністром охорони навколишнього природного середовища України взяла участь у 2-ій міжнародній Конференції та 5-ій міжнародній виставці з питань водних технологій, відновлювальної енергії та екологічного контролю „Watec 2009”, яка проходила у м. Тель – Авів, Ізраїль.

У 2-ій міжнародній Конференції та виставці „Watec 2009” взяли участь представники ізраїльських та міжнародних бізнесових кіл, природоохоронних відомств близько 90 країн та науково-дослідницьких установ.

Під час виставки „Watec 2009”, українська делегація ознайомила з основними технологічними досягненнями щодо води та навколишнього природного середовища, зокрема покращення іригаційних систем, опріснення, управління водними ресурсами та паводкового контролю, якості і очищення води, моніторингу забруднень, безпеки води тощо. Окрема увага виставки була присвячена питанню використання альтернативних джерел енергії.

У рамках візиту, відбулась зустріч Міністра охорони навколишнього природного середовища України Георгія Філіпчука з Міністром охорони навколишнього природного середовища Ізраїлю п. Гіладом Ерданом. У ході згаданої зустрічі Г. Філіпчук відзначив зацікавленість у розвитку співробітництва між українською та ізраїльською сторонами, обміні спеціалістами, проведенні спільних заходів (семинарів, конференцій) з метою обміну досвідом у сфері охорони довкілля, а також у розвитку співробітництва з Ізраїлем у сфері захисту водних ресурсів, зокрема вивчення методу гідросепарації, розвитку та збереження біорізноманіття.

ВПРОВАДЖУЄТЬСЯ ПЛОТНИЙ ПРОЕКТ

Представники Держуправління охорони навколишнього природного середовища в Закарпатській області взяли участь у семінарі ВВІ – MATRA проекту "Визначення і класифікація біотопів в Україні: введення стандартів та методології Європейського Союзу (пілотний проект в Українських Карпатах)", що проходив у місті Львові.

На семінарі обговорено заходи із підготовки каталогу біотопів Українських Карпат та Закарпатської рівнини на принципах Директиви Біотопів, заходи з підготовки науковців та працівників системи природно-заповідного фонду до роботи згідно з методикою визначення і класифікації біотопів, картування, обробки даних відповідно до Директиви Біотопів (Habitats Directive). Все це сприятиме стандартизації методики визначення і розвитку екологічної мережі України та її інтеграції до загальноєвропейської мережі.

(За матеріалами Мінприроди України)

СПРАВУ РОЗГЛЯНУВ ЗАКАРПАТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ АДМІНСУД

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

Суд постановив: позов прокурора Рахівського району в інтересах держави в особі Карпатського біосферного заповідника до Рахівської районної державної адміністрації про визнання частково недійсним розпорядження голови згаданого РДА від 21 вересня 2007 року №561 – задовільнити повністю. Його визнано протиправним та скасовано частково розпорядження голови Рахівської райдержадміністрації «Про затвердження проектів землеустрою та передачу земельних ділянок у власність за межами населених пунктів» від 21 вересня

2007 року №561 у частині затвердження проектів землеустрою та передачі земельних ділянок у власність на землях Богданської сільської ради (полонина Рогнеска) громадянам Ганні Петрівні Гушул, Василю Петровичу Гушулу, Степану Степановичу Штефуряку, Петру Юрієвичу Кокіш-Мельнику.

Постанова набрала законної сили у порядку, встановленому ст.254 КАС України та може бути оскаржена до Львівського апеляційного суду в порядку і в строки, встановлені ст.186 згаданого Кодексу.

(Вл. інф.)

НА ФІНІШІ РОКУ

2009 – й рік вступив у завершальну фазу. Для колективу заповідника він був напруженим і відповідальним. Попри вирішення завдань природоохоронної і науково-дослідної роботи, зусилля спрямовувалися і на фінансово-економічне забезпечення. Так, вже за січень – жовтень на це було виділено 6 млн. 354 тис. гривень, в т.ч. загального фонду – 5 млн. 759 тис. грн., із яких на зарплату – 4 млн. 174 тис. грн. Це становить 99,9% до запланованого. До спеціального фонду надійшло 594,4 тис. грн., що складає 119% до завдання 10 місяців та 101% до річного плану.

Держава профінансувала кошти, спрямовані на зарплату працівників колективу. Решту коштів ми повинні були заробити самі. Від надання платних послуг, пов'язаних з екоосвітньою і рекреаційною діяльністю, заповідник заробив 279,9 тис. грн., що становить 119% (від відвідування: Долини нарцисів у Хусті – 145 тис. грн., Музею екології гір – 22,8 тис. грн., гори Говерли – 71,2 тис. грн.). За послуги від господарської діяльності надійшло 301,5 тис. грн., або 116% плану (від реалізації лісопродукції – 191,1 тис. грн., від реалізації продукції форелевого господарства – 25,4 тис. грн., решта – транспортні та деякі інші послуги). Майже 38,4 тис. грн. одержано орендної плати та за компослуги.

Найбільше коштів до спеціального фонду заробили природоохоронні науково-дослідні відділення: Черногірське – 162 тис. грн. (відвідування гори Говерли), Долини нарцисів – 150,8 тис. грн., Трибушанське – 35,9 тис. грн., Мараморське – 14,8 тис. грн., Богдан-Петроське – 13,8 тис. грн., Угольське – 12,9 тис. грн., Кевелівське –

12,2 тис. грн., Кузій-Свидовецьке – 5,5 тис. грн., Широколужанське – 0,8 тис. грн.

Кошти загального та спеціального фонду спрямовано на виконання плану природоохоронних заходів. Зокрема, на науково-дослідні роботи виділено 101,4 тис. грн., на еколого-освітню діяльність – 10,3 тис. грн., на природоохоронні заходи (будівництво та утримання 18 км доріг, санітарно-оздоровчі на площі 92,7 га) – 97,2 тис. грн.; на протипожежні та захисні заходи (догляд за 20 км. мінералізованих смуг, ремонті трьох мостів, облаштування та ремонт 10 км. гірських стежок, розчищення 10 км. гірських потоків, впорядкування 6 джерел питної води). – 42 тис. грн. Також виділялися кошти цих фондів на лісопатологічні обстеження на площі 6900 га та відвід 67,2 га лісів.

На рекреаційні заходи (ремонт та утримання 18 екопізнавальних маршрутів, 7 км. стежок, виготовлення та ремонт інформаційних стендів, рекреаційних аншлагов тощо) виділено 57,3 тис. грн. На заходи зі збереження фауни – 30,7 тис. грн. Це – на заготівлю кормів для тварин, кормових віників, влаштування солонців, годівниць, утримання форелеїнкубатора тощо.

Таким чином, загальногосподарські витрати КБЗ за 10 місяців становлять 6 млн. 6 тис. грн. Із них на оплату праці штатних працівників – 3 млн. 976,6 тис. грн., на утримання: автотранспорту – 160 тис. грн., гуж-транспорту – 35 тис. грн., на компослуги та зв'язок – 103 тис. грн. Платежі до бюджетів усіх рівнів та внески у фонди за згаданий період становлять більше 2 млн. грн. Ремонт та утримання об'єктів структурних підрозділів вартували заповіднику 190,2 тис. грн.

Надходження коштів і фінансування витрат здійснено у відповідності до чинного законодавства та на основі цін, розцінок, затверджених галузевим міністерством, а також статей витрат, передбачених кошторисом. Вони проконтрольовані в і д і л е н н я м держказначейства та іншими фіскальними органами району.

Ганна БЄЛОВА,
начальник відділу економіки та планування КБЗ.

ВИСОКОГІРНІ ОЗЕРА ЧОРНОГОРИ

Історично склалося так, що Черногора залишилася одним із найменш порушених господарською діяльністю гірським масивом. Тут добре збереглися сліди давніх гірських зледенінь, які представлені екзотичними палеогляціальними формами рельєфу – моренними валами, гострими гребнями хребтів – карлінгами, цирками з мальовничими прісними озерами. Грунтово-рослинний покрив, потужна і густа сітка гідромережі, кліматичні умови, тваринний світ на порівняно невеликій за розмірами території роблять Черногору «Меккою» для науковців і, особливо, туристів.

Найбільш цікавими для туризму є високогірні озера, яких у Черногорі близько двадцяти. Висоти їх коливаються між 1500 – 1801 м. н. р. м. Але лише 6 озер мають площу водного дзеркала від 0,1 до одного га. Це – Бребенескул, Брескул, Несамовите, Марічейка, Верхнє і Нижнє Озірне.

Бребенескул – найвище в Черногорі (і в цілому на Україні) озеро, розташоване на висоті 1801 м. Площа водного дзеркала становить понад 0,6 га. та глибина – більше 3 м. Воно розташоване між вершинами Бребенескул і Гутин-Томнатик.

Група надзвичайно мальовничих, хоча і невеликих озерець, є в урочищі Озірне на південно-західному макросхилі гір Пожижевська, Данцер і Туркул. Серед них виділяють Нижнє Озірне (1513 м. н.р.м.). Воно має площу понад 0,25 га. та глибину до 3 м. Тут також розташоване Верхнє Озірне (1625 м. н.р.м.), площею понад 0,20 га. та глибиною до 0,5 м. Всі ці озера живляться атмосферними опадами та ґрунтовими водами. Характерне досить значне різноманіття фітопланктону і зоопланктону. Тут зустрічається багато видів водоростей. З вищих рослин найбільш поширеними є осоки. Зберігається багатий видовий склад веслоногих і гіллястовусих раків, коловерток, жуків, червів та інших безхребетних. Ці водойми служать осередками розмноження декількох видів амфібій, в тому числі і рідкісних.

Після чергової комплексної наукової експедиції групою науковців КБЗ було відмічено погіршення екологічного стану високогірних озер внаслідок «дикого» туризму. Мають місце самовільні розташування наметів для ночівлі, вирубування сосни гірської, ялівцю сибірського та інших порід для вогнищ, засмічення водного середовища та прилеглих територій, купання, витогування берегів водойм, площі їх водозборів, випасання худоби та інше.

Слід наголосити, що це є унікальні осередки природи, що залишилися нам у спадок і потребують бережного ставлення та охорони.

Микола ВОЛОЩУК,
завідувач ботанічною лабораторією,
Петро ПАПАРІГА,
завідувач лабораторією фенолого-гідрометеорологічних та ландшафтних досліджень заповідника.

ЧОМУ ВІДВІДУВАННЯ ЗАПОВІДНИКА ПЛАТНЕ?

У ході дискусії в окремих населених пунктах та на сторінках преси, пов'язаної з розширенням території Карпатського біосферного заповідника, виникали питання щодо правомірності плати за відвідування його території і використання отриманих коштів. У зв'язку з цим роз'яснюємо, що, відповідно до статті 206 Земельного кодексу України, використання земель в Україні є платним, тим більше особливо цінних, до яких належать землі біосферного заповідника. Плата за відвідування територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні здійснюється на виконання статті 47 Закону України «Про природно-заповідний фонд» та переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду, який затверджений Постановами Кабінету Міністрів України № 1913 від 28 грудня 2000 року та №827 від 2 червня 2003 року.

На підставі цих нормативно-правових документів, адміністрація біосферного заповідника наказами затвердила перелік послуг та відповідні калькуляції, визначила порядок сплати, обліку та звітності посадових осіб, відповідальних за цю роботу. У податковій інспекції Рахівського району зареєстровано контрольно-касові апарати, відповідні книги обліку розрахункових операцій та розрахункові квитанції про сплату. Матеріально-відповідальні особи працюють на контрольно-перепускних пунктах у кожному відділенні біосферного заповідника, музеях тощо. Зокрема, відвідувачів гори Говерли обслуговують на КПП «Білий» у Лугах, «Васкул» – у Квасах, «Кевелів» – у присілку Кевелів, та за окремими угодами – працівники рятувальної служби МНС у Лазещині. Визначено, що за відвідування Говерли справляється плата у розмірі 10 гривень з однієї дорослої особи та 3 грн. зі школярів. За проїзд легковим автомобілем – 100 грн., мікроавтобусом – 150 грн., вантажним автомобілем – 200 грн. Треба також мати на увазі, що згідно із розпорядженням голови Закарпатської обласної державної адміністрації №447 від 23.07.08 р., проїзд на території природно-заповідного фонду «джипами» заборонено. Але прохід та проїзд місцевого населення на територію біосферного заповідника, з метою здійснення традиційного господарювання, є безкоштовним. Безкоштовними є також відвідування школярів району і

Музею екології Карпат під час проведення спеціальних акцій «відкритих дверей».

Отримані платежі зараховуються до спеціального фонду Державного бюджету України і використовуються в установленому порядку на природоохоронні цілі, згідно із затвердженими кошторисами. З початку року до Державного бюджету України біосферний заповідник залучив близько шестисот тисяч гривень, в т. ч. від туристично-рекреаційної діяльності – понад 270 тис. гривень. За рахунок відвідувань Говерли до казни поступило близько 67 тис. гривень.

Хочемо також зазначити, що в колективі біосферного заповідника працює до 300 чоловік, середня заробітна плата яких складає близько 1600 грн. Відсутня будь-яка заборгованість із виплат зарплати чи практика переведення їх на неповний робочий день.

За дев'ять місяців до бюджетів та державних спеціальних фондів адміністрацією біосферного заповідника відчислено біля двох мільйонів гривень, в т. ч. майже 1,3 млн. гривень до Пенсійного фонду, сто двадцять тисяч гривень податку на додану вартість тощо.

Біосферний заповідник утримує понад 140 км доріг лісогосподарського та природоохоронного значення, здійснює значні роботи із благоустрою та рекреаційного будівництва. Зокрема, за кошти спеціального фонду споруджено у Рахові Музей екології Карпат, благоустроєно 18 екотуристичних маршрутів, 45 місць відпочинку, завершується будівництво еколого-освітнього центру в Центрі Європи, Центру сходження на Говерлу на «Перемичці під Говерлою» тощо.

Підкреслимо, що у всіх країнах відвідування національних парків і заповідників також платне. Це робиться не стільки задля грошей, скільки з метою зменшення антропогенного тиску на природу, обліку відвідувачів та формування у них бережливого ставлення до природних і культурних цінностей. Адже відомо: те, що дається безкоштовно, – мало ким ціниться.

І ще питання стосовно розмірів плати. У європейських країнах це вирішується порізно. Наприклад, у сусідній Словаччині за відвідування Татранського національного парку ціна становить від 5 до 10 євро. В наших умовах декому здається за високою плата, зокрема за проїзд транспорту. Але

хочемо звернути увагу, що приватні підприємці уже давно за один рейс на Говерлу беруть з туристів по одній тисячі і більше гривень. Звичайно, ніхто з них ніяких податків за це не сплачує. Але дороги руйнуються, шкода природі теж наноситься чимала. Крім того, утримувати дороги, прибирати сміття, облаштовувати маршрути, місця відпочинку тощо на своїй території мусить адміністрація біосферного заповідника. І взагалі, давно нарізло питання скоординованих дій щодо охорони та використання Говерли. Розуміємо, що туристичний бізнес у районі так чи інакше пов'язаний із Говерлою та іншими природними цінностями. І комерційні структури, зокрема готелі, турбази та інші, які здебільшого працюють на єдиному мінімальному податку, а то і взагалі уникають будь-яких сплат до бюджету, просто використовують природу для власного збагачення, не роблять нічого для її збереження чи благоустрою. Так не може далі продовжуватися, таких порядків немає ніде у світі. Рахівщина, яка володіє надзвичайно потужним природним потенціалом, маючи величезні запаси лісів і унікальні рекреаційні можливості, на 85 відсотків має дотаційний бюджет. До речі, від туризму минулого року до казни району поступило лише близько 900 тис. грн.

На нашу думку, в організації туризму варто використати історичний досвід, набутий на Закарпатті. Про це, до речі, можна довідатися із публікації Федора Кулі «Яким був туризм на Закарпатті» («Новини Закарпаття», 26 вересня 2009 р.). З публікації бачимо, що уже в 1885 році у Мукачеві вийшов туристичний путівник, який, цитуємо: «відкривається пам'яткою під заголовком «З любов'ю до природи». Природоохоронні функції (контроль) покладав на лісівників, через угоддя яких проходили турмаршрут чи знаходилися туристичні притулки, а також на екскурсовода, який подавав у туристичне бюро докладний звіт. Неорганізованого, безконтрольного туризму не було. Звичайно, знімалася помірною платою «за potravu». А як дехто хоче побити зарас?!

Федір ГАМОР,
директор Карпатського
біосферного заповідника.

ПРОЕКТИ ЗАПОВІДНИКА: ВІД ІДЕЇ ДО ВТІЛЕННЯ

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ БУКОВОГО ПРАЛІСУ ЗАПОВІДНИКА

Букові праліси України як об'єкт Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО привертають все більшу увагу громадськості. В останні роки зростає і зацікавленість відомих міжнародних науково-дослідних установ до спільних досліджень букових пралісів на території Карпатського біосферного заповідника (КБЗ). Прикладом такої наукової співпраці є реалізація швейцарсько-українського проекту на тему «Статистична інвентаризація Угольсько-Широколужанського букового пралісу», який був розпочатий у січні 2009 р. Раніше, у 2000 р., у буковому пралісі Угольського ПНДВ була закладена українсько-швейцарська постійна пробна площа розміром 10 га. У 2005 р. на ній було зроблено повторні заміри, а в 2010 планується провести її таксацію вже у третій раз. Однак ця пробна площа не може характеризувати у повній мірі весь лісовий масив, до такого висновку прийшли фундатори проекту.

Саме тому проєктанти поставили собі за мету отримати достовірні дані про сучасний стан букових пралісів Угольсько-Широколужанського лісового масиву. Зокрема, це такі з них, як: основні лісівничо-таксаційні показники деревостанів (густота, абсолютна повнота, запас, розподіл за ступенями товщини, склад); об'єм та стадії розкладу стоячої і лежачої мертвої деревини; структурні ознаки деревостану, які є особливо цінними для збереження біорізноманіття; вертикальна і горизонтальна структура букових лісостанів; прояв стихійних явищ у пралісі та видовий склад і густота самосіву та підросту деревних порід. Крім того, буде вивчено наявність антропогенного впливу на пралісові екосистеми, щоб оцінити можливі загрози їх існуванню у майбутньому. Систематична інвентаризація такого великого за площею букового пралісу в Європі ще ніколи не проводилася.

Концепцію проекту і методику досліджень розробив Швейцарський федеральний інститут лісових, снігових і ландшафтних досліджень (WSL). Головним координатором цього проекту є Брігітте Коммармот. Перелікову таксацію будуть здійснювати швейцарські та українські

студенти, які працюватимуть разом – у складі кожної бригади з двох чоловік – по одному представнику з Швейцарії та з України. Керівником польових досліджень зі швейцарської сторони є Руді Ізелі, а з української – доцент кафедри лісової таксації і лісовпорядкування Національного лісотехнічного університету України (НЛТУУ) Микола Король. Практичну допомогу в проведенні статистичної інвентаризації їм будуть надавати співробітники Карпатського біосферного заповідника. Робочу групу з цього питання очолює

заступник директора КБЗ з науково-дослідної та еколого-освітньої роботи Василь Покин'єра.

Для реалізації цього масштабного проекту в серпні 2009 р. було підписано угоду про співпрацю між Швейцарським федеральним інститутом лісових, снігових і ландшафтних досліджень, Національним лісотехнічним університетом України (м. Львів) та Карпатським біосферним заповідником про розподіл обов'язків під час проведення досліджень, авторські права і публікацію результатів досліджень.

Для інвентаризації букових пралісів Угольсько-Широколужанського масиву планується застосувати вже апробовану в Швейцарії методику моніторингу її природоохоронних територій. У червні 2009 р. завідувачем лабораторії обробки і аналізу ГІС КБЗ Юрієм Беркелю та спеціалістами WSL було проведено геоінформаційне узгодження наявних картографічних матеріалів із супутниковими та аерофото-знімками. Це дозволило створити високоточну карту та провести попередній аналіз місць розташування пробних площ. Для кращого виконання проекту в липні 2009 р. було проведено пілотну інвентаризацію букових пралісів Угольського і Широколужанського ПНДВ з метою перевірки методики досліджень і каталогу таксаційних ознак, хронометражу робіт, вивчення території (наявність доріг, стежок, місць ночівлі), виявлення труднощів та тестування роботи різних GPS-приладів. Все це виконали керівники польових досліджень Микола Король і Руді Ізелі. Вони заклали 18 пробних площ. Велику практичну допомогу під час проведення пілоотної інвентаризації надали начальники Угольського і Широколужанського ПНДВ Василь Регуш та Валерій Феєр, за що їм висловлюємо щирю подяку. У липні-серпні 2010 р. планується провести основну інвентаризацію букових пралісів із закладанням біля 360 пробних площ.

Василь ЛАВНИЙ,
координатор проекту з української сторони,
Брігітте КОММАРМОТ,
головний координатор проекту,
Юрій БЕРКЕЛА,
учасник проекту.

СТВОРЮЄМО
НОВИЙ ДОСЛІДНИЙ
ПОЛІГОН

Одним із основних завдань установ природно-заповідного фонду є збереження біорізноманіття. Важливою ділянкою в цьому напрямку є проведення комплексних досліджень рідкісних та зникаючих видів, типових і загрожуваних біотопів та на основі отриманих спостережних даних – розробка і реалізація відповідних рекомендацій та заходів щодо їх збереження і відновлення.

Останнім часом у світі набули широкого поширення дослідження щодо введення зникаючих видів у культуру. Певна робота з рідкісними об'єктами рослинного світу спеціалістами КБЗ проводиться вже досить тривалий період. Одним із прикладів цього є колекційна ділянка рідкісних червонокнижних видів на території заповідника.

З метою розширення згаданих робіт, ще у березні ц. р. на території центральної садиби заповідника закладено спеціальний дослідний розсадник. Слід наголосити, що через півроку після розгортання в КБЗ робіт з відтворення рідкісних рослинних об'єктів видано Указ Президента України В. Ющенка «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні (№ 611 від 14.08.2009 р.). У ньому зроблено наголос на необхідності створення спеціальних розсадників і розплідників рідкісних видів рослинного та тваринного світу, насамперед тих, що зникають та мають господарську цінність.

На даний час розсадник огорожено, підготовлено ґрунт, завезено органічної добриви і, як пробники, посаджено сіянці та черенки деяких рідкісних та типових видів кущових і деревних, як природних, так і інтродукованих порід.

Довгостроковому програму розвитку розсадника передбачається налагодити тут, в основному, дослідження рідкісних і зникаючих видів рослин природної дендрофлори КБЗ та прилеглих територій. Перш за все, заплановано створити шкільки з представників цієї дендрофлори, а саме: сосни кедрової, модрині польської, тису ягідного, дубів австрійського і Далешампе, ясени білоцвітого, липи сріблястої, ялівцю козачого, сосни гірської, рододендрона миртолистого та ін. З рідкісних трав'янистих лікарських і декоративних видів природної флори будуть закладатися ділянки едельвейсу, тирличу жовтого, родіоли рожевої, нарцису вузьколистого, півників сибірських, білоцвіту весняного, підсніжника звичайного, дзвоників карпатських та ін.

Крім цього, в якості експерименту, шляхом посіву насіння, черенкування та прищепами буде вирощуватись посадковий матеріал акліматизованих на Радківщині деревно-чагарникових екзотів: псевдотсуґи Мензіса, модрині сибірської, липи широколистої, туї західної і східної (різні форми), криптомерії, кипарисовика горохоплідного, гінґко дволопатевого, самшиту тощо.

Спеціальний дослідний розсадник, крім наукового, матиме важливе еколого-освітнє та пізнавальне значення. Садивний матеріал буде використовуватись для озеленення контор відділень, місць відпочинку, території КПП та для забезпечення потреб установ і місцевого населення краю. Подальший розвиток розсадника є одним із пріоритетів діяльності КБЗ.

Дмитро СУХАРИЮК,
завідувач лабораторії лісознавства КБЗ.

ПРОЕКТИ ЗАПОВІДНИКА: ВІД ІДЕЇ ДО ВТІЛЕННЯ

БУЙВОЛИ У ДОЛИНІ НАРЦИСІВ

Гірські регіони, завдяки різноманіттю природних умов, мають дуже багату флору і фауну. Природні умови у горах також змушували людей виводити особливі породи тварин та сорти рослин. Українські Карпати не виняток. Породи худоби і культурні рослини, виведені тут, становлять цінний генетичний фонд, що формувалася протягом століть. Однак сьогодні цей фонд знаходиться під серйозною загрозою через кардинальні зміни, які відбуваються у сільськогосподарстві регіону. На межі вимирання опинився і карпатський буйвіл – унікальний вид домашньої худоби.

За історичними джерелами, буйвіл був одомашнений в Індії більш, ніж чотири тисячі років тому. Є припущення, що ця тварина потрапила до Європи після індійського походу Олександра Македонського. В Україні викопні рештки буйвола, які були знайдені в Ольвії у прибережній зоні Чорного моря, датуються 1-5 століттями н.е. За деякими даними, близько тисячі років тому турки завезли буйволів у Болгарію та в Румунські Карпати. З того часу почалося формування карпатської породи.

Карпатський буйвіл – єдина порода водяних буйволів, яка пристосована до суворого клімату і кам'янистих гірських ґрунтів. Цей зразок унікального генетичного ресурсу має бути збережений для майбутнього.

Справжній дикий водяний буйвіл живе у Бангладеш, Індії, Непалі, Бутані і Таїланді. Його називають водяним, тому що він пристосований і любить перебувати у воді. Червоний список рідкісних видів Міжнародного союзу охорони природи (IUCN) класифікує його як вид, що знаходиться під загрозою. Загальна його чисельність у світі на сьогодні не перевищує 4000 особин і продовжує катастрофічно скорочуватися. Тому відродження його одомашненої різновидності також є внеском у збереження генофонду цього рідкісного виду тварин.

Чим цінний буйвіл як домашня тварина? Дорослий самець важить до 900 кг. Самки ж важать 400-600 кг. Буйволиці приносять телят до віку 18-20 років і протягом 7-8 місяців лактаційного періоду виробляють 1200-1700 кг. молока. Це молоко надзви-

чайно цінне, адже вміст жирів і білків у ньому перевищує відповідно 8 та 4 відсотків. М'ясо буйволів має такий самий смак і поживну цінність, як і яловичина. Буйволи, як тяглові тварини, на 50 процентів сильніші, ніж воли. До того ж вони можуть працювати до 20-25 років.

Закарпатські селяни зуміли оцінити переваги буйволів. Раніше їх утримували мало не в кожному селі Хустщини. А в Стеблівці навіть процвітала єдина в Україні буйволяча ферма, де утримували понад 300 тварин. Зараз їх поголів'я різко скоротилося. Сьогодні популяція карпатських буйволів у Румунії та Україні загалом не перевищує 100 голів.

Щоб запобігти вимиранню унікальних карпатських порід, кілька років тому було засновано європейську громадську організацію «Ініціатива з порятунку рідкісних видів тварин у Карпатах», штаб-квартира якої знаходиться в Німеччині. Директором цієї організації є Мішель Якобі. Перший проект організації спрямований на порятунок саме карпатського буйвола. Фінансово підтримує проект Європейський фонд «Сейв» («Збереження»), який піклується про збереження культурних форм рослин і тварин Європи, що в даний час опинилися під загрозою зникнення. Кошторис проекту – понад 10 тисяч євро. За ці кошти фонд планує придбати 20 буйволів та електропастухи. Частина буйволів замовили у місцевих господарів, інших – завезуть із Румунії із сусіднього Сигету, де також утримують карпатську породу цих тварин.

З пропозицією про співпрацю у відродженні карпатського буйвола «Ініціатива з порятунку рідкісних видів тварин у Карпатах» звернулася до Карпатського біосферного заповідника. Оскільки ця справа відповідає завданням установ природно-заповідного фонду, сформульованим в Указі Президента України № 611/2009

«Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні», заповідник охоче погодився взяти участь у проекті. У його рамках на території КБЗ у Долині нарцисів буде створено міні-ферму для розведення буйволів.

Чому буйволів вирішили утримувати саме в Долині нарцисів? Тут треба кілька слів сказати про саму долину. Долина нарцисів – це єдина ділянка Карпатського біосферного заповідника, яка представляє Закарпатську рівнину. Знаходиться вона на висоті 100-180 м над рівнем моря неподалік міста Хуст. Унікальність Долини нарцисів полягає в тому, що тут в природних умовах на низовині зростає рідкісна високогірна рослина – нарцис вузьколистий. Це найбільше рівнинне місцезростання нарцису в Європі.

У минулому ця територія була вкрита рідкими дубовими лісами з трав'янистим покривом, у якому серед багатьох інших рослин траплявся й нарцис. З приходом сюди людини ліс був вирубаний і на його місці утворилися луки, які здавна використовувалися людьми для заготівлі сіна та випасу худоби. Такий спосіб господарювання виявився сприятливим для нарциса, який почав переважати у травостої. Однак, проведена в радянські часи меліорація спричинила порушення гідрологічного режиму долини, що викликало її інтенсивне заростання вербами та іншими чагарниками. Вони почали витісняти нарцис. Нарцисова долина почала перетворюватися у долину верб. Екологи сподіваються, що випасання буйволів, які є невибагливими до кормів і охоче поїдають молоді пагони чагарників, допоможе зупинити нашість верб і врятувати нарцис. Отже, буйволи в заповіднику послужать збереженню культурного ландшафту унікальної Долини нарцисів, а також будуть привабливою «родзинкою» для туристів.

Таким чином, здійснення проекту має допомогти «вбити двох зайців» – врятувати унікальну Долину нарцисів і відродити популяцію буйволів на Закарпатті.

Ярослав ДОВГАНІЧ,
завідувач зоологічною лабораторією КБЗ.

ВІСТІ З ПНД ВІДДІЛЕНЬ

А ГОРАМИ ХОДИТЬ ОСІНЬ ...

У Чорногорі прийшла глибока осінь. Листяні дерева поскидали різнокольорові шати. Віковічні смереки і ялиці, підставляючи холодним вітрам розлогі віти, стоять у глибокій задумі. Вершини Говерли і Петроса та деякі інші довколишні, вкриті сніговими шапками. Зима – не за горами.

Колектив Богдан-Петроського природоохоронного науково-дослідного відділення – один з найвисокогірніших у Карпатському біосферному заповіднику. Тут до стужі впоралися з усіма організаційними і господарськими природоохоронними науково-дослідними заходами. Можна сказати, в зиму ввійшли у повній готовності. Відділення розташоване на площі 2972 га та ще до нього входять 1300 га угідь без вилучення, які використовує державне підприємство “Рахівське лісодослідне господарство”. Тут переважають ялиново-ялицеві насадження, а в урочищі Рогнескул – листяні букові, кленово-яворові та грабові. У нинішньому році працівники охорони ПНДВ при детальному обстеженні в урочищі Менчіл виявили ялицю-велетню, яка в обхваті має 4,52 метра.

У верхній межі лісу панують вільха зелена, ялівець, деякі інші чагарники. З рідкісних порід росте черемха, а із червонокнижних рідкісних рослин – сюзюрея Порціуса, родіола рожева, тирлич жовтий крапчастий або гінзура. Багато тут представників фауни: ведмідь, олень благородний, кабан, косуля, рись, пернатих – глухар, тетерук, орел-беркут, сова лісова, оляпка тощо.

– Наголошуючи, що угіддя відділення найвисокогірніші, – це значить ще нічого не сказати, – зауважує при розмові начальник Богдан-Петроського ПНДВ Василь Шемота. – Адже через нашу територію здійснюються виходи на найвищу гору Українських Карпат – Говерлу, а також іншу важкодоступну – Петрос. За відділенням закріплено 27,7 км доріг, в тому числі 11 км – лісгосподарських. Всі вони були дуже поруйновані паводками 1998, 2001 та 2004 років. Ще й

нині ті сліди заліковуємо, вони негативно впливають на нашу й іншу людську діяльність. Адже ведуть на полонини Рогнеску, Гармонеску, Скопеску та інші, а також використовуються туристами для подолання 10-го маршруту, який входить до Закарпатського туристичного шляху. За згаданим маршрутом цього року в горах побувало до 200 туристів. Своїми силами ми страємося відновити такі дороги. Однак наших зусиль замало. Для того, щоб впорядкувати ці комунікації, потрібні значні кошти, яких заповідникові поки що не виділяють. Ми зробили перелік робіт і фінансових затрат, які потрібно виконати. Однак через фінансову кризу в державі доводиться терпіти, здійснювати косметичні ремонти шляхів. Те ж стосується і регуляції русел – 3,5 кілометра річки Богдан, 10 кілометрів потоків, які протікають нашою територією. КБЗ відчуває гостру потребу в потужній дорожній техніці. Старі-престарі екскаватор і самоскид для ремонтів доріг вже не придатні.

– Рік, що минає, був для кожного з 22 працівників відділення напруженим, – продовжує розмову Василь Васильович. – Перед нами, попри завдання охорони і відтворення лісу, ставилося завдання звести приміщення інформаційного центру на Перемиччі під Говерлою, з чим ми успішно справилися. Будівлю вкрито метало-черепицею, вона підготовлена до монтажу вікон, дверей. Далі справа за фахівцями з екоосвіти, аби належним чином оформити інфоцентр засобами наочності. Утримуємо чотири екопункти – під Говерлою, на горі Копиця під Петросом та на полонині Скопесці, збудували екологічний спостережний пункт-альтанку на науково-дослідних ділянках в Чорногірському ПНДВ. Маємо один пропускний пункт, біля кожного обходу – інформаційні стенди та панно на природоохоронну тематику. Такими ж стендами, панно оформлена контора відділення, екопункти в горах. Тут туристи мають можливість довідатися про діяльність

заповідника та ПНД-відділення, знайомляться з картою-схемою територій, правилами поведінки в наших угіддях тощо.

– Стенди, панно теж потрібно постійно поновлювати, вести за ними нагляд. Тим більше, що туристів, інших відвідувачів заповідної території у нас багато. Правда, кризові явища у країні і тут мали негативний вплив: бажаних поспілкуватися з природою Карпат дещо поменшало. А взагалі турбот нашим восьми інспекторам та двома майстрам вистачає. Адже все треба проконтролювати, вгледіти, особливо у пожежонебезпечний період. Бог милував від цієї напасті. Не менше працівники відділення турбуються і контролюють, як розвивається ліс, фауна і флора, створюють зручності для відвідувачів заповідної території. Наприклад, у трьох науково-дослідних ділянках в урочищах Лавки та Рогнескул ведемо спостереження за природним поновленням лісу. У двох фенологічних пунктах та в одному гідропості спостережаємо за змінами у природі та кліматі. У придатних для цього місцях, особливо біля джерел питної води, обладнали місця відпочинку. А ще – наша турбота про лісових мешканців: обладнуємо для них годівниці, солонці, заготовляємо і доставляємо туди корми. Ще й заробляти встигаємо для себе.

Довідалися від В.Шемоти, чим ще було наповнене життя колективу відділення у нинішньому році. Він багато говорив про турботу працівників про ліс, його мешканців, про охорону природи, про співжиття колективу та сільської територіальної громади. Останній, наприклад, виділяються випаси для громадської худоби, дрова, деревину полонинникам у літній період, якщо потрібно – для потреб села.

До позитивних надбань ПНДВ належить і те, що за останні роки піднялася верхня межа лісу, що відновлюється на полонині Рогнеска червонокнижний тирлич. А все це свідчить, що знижується антропогенний вплив людини на довкілля. Де – інформаційним словом, бесідою, а де – силою закону охороняють працівники ПНДВ довкілля. Впродовж року склали 14 приписів порушникам природоохоронного режиму.

Особливо непокоїть керівника відділення шкода, якої завдає ялиново-ялицевим насадженням короїд. На його думку, це зумовлено, в основному, природно-кліматичним фактором – загальним потеплінням на нашій планеті останніми роками.

– Значно більше нам потрібно дбати про зарибнення річки і потоків, – каже на завершення розмови керівник ПНДВ. – А також про забезпечення наших працівників транспортом – засобами для пересування, поліпшення контролю за угіддями. Бо, зокрема, із стареньким УАЗиком та двома мотоциклами не дуже нагужишся.

А серед тих, хто сумлінно виконує свої службові обов'язки, дбає по-належному про охорону, примножує здобутки колективу, називає прізвища інспекторів відділення Петра Білінкевича, Юрія Обрецького, Богдана Баранюка, Юрія Богуняка, майстра Петра Дем'яна.

Василь БОЙЧУК.

Географічний центр Європи, що знаходиться поблизу Ділового у нашому районі, є унікальним і популярним місцем для екскурсій та відпочинку рахів'ян і гостей краю. Дні в році, коли тут не зупиняється жоден туристичний автобус, можна порохувати на пальцях.

Згадана місцевість протягом багатьох століть є перехрестям транспортно-торгівельних шляхів і територіально-економічних інтересів різних народів, що наклало свій відбиток на формування культурного середовища, розмаїтого національного колориту, притаманного цьому куточку гуцульської землі.

Незабаром тут відбудеться відкриття еколого-освітнього центру «Центр Європи» Карпатського біосферного заповідника. Він створюється з метою поширення інформації про природу і культуру регіону, його величчю і складну історію, унікальну самотність. Зараз тут завершуються останні роботи з художнього оформлення та інформаційного наповнення. Над створенням центру працював увесь творчий колектив заповідника.

Автором ідеї виступив директор установи, доктор біологічних наук, професор, академік Академії екологічних наук України Федір Гамор. Художньо оформив центр рахівський майстер Михайло Понцір. Йому вдалося поєднати сучасні європейські методи оформлення візит-центрів із місцевими традиціями – коренепластиком, різьбою по дереву. Над створенням комп'ютерних макетів працювали Мирослав Обладанюк і Юрій Беркела. І, звичайно, багато зусиль доклали в те, аби така будова появилася, привертала увагу архітектурою, облаштуванням тощо, будівельники КБЗ. Її споруджено за власні кошти заповідника та кошти спонсорів.

Створення еколого-освітнього центру «Центр Європи» базується на програмі розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури заповідника, відповідно до якої такі центри створюються у найбільш унікальних місцях.

Вікторія БУНДЗЯК,
начальник відділу пропаганди
екоосвіти та рекреації КБЗ.

ДЛЯ ЗВІРІВ ЗИМА – НЕ «МАТИ РІДНА»

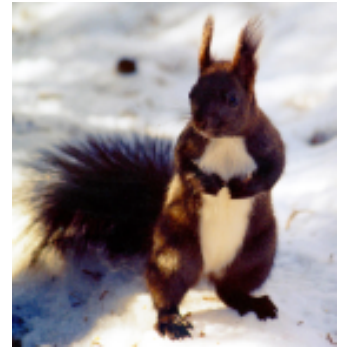
Угіддя Карпатського біосферного заповідника багаті на дику лісову живність. Зокрема, тут мешкають 83 види тварин, які занесені до Червоної книги України. Це такі, як бурий ведмідь, рись, дикий кіт, видра, кутора, альпійська бурозубка, горностай, тхір лісовий; з птахів – підорлик, шуліка, глухар, пугач, сорокопуд, завірушка альпійська, кам'яний дрізд, орел-беркут та ряд інших. Також багато різних представників іхтіотерофауни та плазунів: саламандра плямиста, тритон карпатський, лосось дунайський, форель струмкова, харіус, полоз лісовий, мідяниця та інші.

Поряд із червонокнижними, зручно почувують себе в умовах заповідника дикий кабан, косуля, олень благородний, заєць, голуб дикий, тетерук, куріпка тощо.

Таке велике різноманіття тварин, птахів та інших представників фауни в КБЗ зумовлено, насамперед, тим, що його території розташовані в різній природній поясності – від теплого сухого клімату взимку і влітку у Виноградському районі, до відносно теплих і вологих на Хустщині і Тячівщині, до більш суворих гірських – на Рахівщині. Якраз середовище, де звірі, птахи, плазуни, риби проживають, має найбільший вплив на їх розвиток.

Слід зазначити, що всі дики види тварин, птахів і представників іхтіотерофауни, добре пристосовані до умов проживання і виживання у тому чи іншому природному середовищі і майже не потребують для цього додаткового втручання із зовні, тобто – від нас, людей. Хоча, у дуже суворі роки неврожаїв, багатосніжних зим тощо, позитивно відгукуються на нашу в цьому допомогу.

Рік, який наближається до завершення, близький до зими. За кліматичними умовами, врожайністю він був досить сприятливим для мешканців лісу, особливо парнокопитних ратичних та деяких інших. Тому вони добре розмножувалися, перелітували, спарювалися, позитивно почувують себе у цей період. Деякі з них, як ось ведмідь, плазуни, підготувалися і готуються до зимової сплячки і незабаром впадуть у неї аж до весни. Ратичні ж, птахи і риби, приречені провести зиму в тих умовах, які склалися і складаються, без входження в анабіоз. І дуже важливо, щоб зима, яка настає, не була багатосніжною, холодною і довготривалою. Бо прикладів того, що саме суворі умови зими негативно впливають на лісову фауну, маємо чимало. Якраз багатосніжна зима 2004 року призвела до значного відпаду парнокопитних звірів, що негативно позначилося на їх чисельності у наступні роки. У такі періоди дуже важливо допомогти

лісовим мешканцям визимувати, вберегти їх від хижаків і браконьєрів. Особливо це стосується оленів та косуль, а також диких кабанів. У низових колективах товариства мисливців і рибалок, у держлісгоспах, а також на заповідних угіддях ця допомога диким тваринам зводиться до створення запасу кормів та їх підгодівлі сіном, кормовими віниками, іншим фуражем, влаштування годівниць і солонців у доступних місцях. Так, у Чорногірському, Богдан-Петроському, Кевелівському, Марамороському, Угольському та Широколужанському ПНДВ працівники державної служби охорони КБЗ заготовили майже чотири тони сіна, 500 кормових віників, запасли достатню кількість солі.

Умови проживання лісових мешканців у заповіднику поліпшилися завдяки санітарно-оздоровчим заходам на відведених під це площах лісонасаджень, пошкоджених шкідниками. На таких угіддях створюються природні і штучні підгодівельні майданчики.

А про увагу адміністрації КБЗ до питань охорони і примноження лісової фауни свідчать накази «Про особливості охорони диких тварин у весняний період», «Про охорону глухарових та тетерукових токовищ», «Про період тиші в лісі» та «Про охорону і облік оленів під час реву», «Про посилення охорони фауни в період мисливського сезону» та деякі інші.

Дмитро КУРІН,
провідний інженер заповідника з
охорони диких тварин.

ЦІКАВО ЗНАТИ

ЯК ПРАЦІВНИКІВ
ЗАПОВІДНИКА
ЗВАТИ?

У Карпатському біосферному заповіднику станом на 1 листопада ц. р. працює 280 чоловік, з них – 67 жінок. Середній вік нашого працівника – 44 роки. Найстаршому – 78, трьом наймолодшим – 18. Молодих працівників до 30 років у нас 50 чоловік, що становить 18 відсотків.

Про це і про інші особові дані розповідає начальник відділу кадрів Оріс Борик.

«Минув рік моєї роботи у відділі кадрів. За цей час познайомилася з усіма працівниками і тепер хочу розказати Вам деякі цікаві факти.

Чи цікаво Вам знати – як нас усіх звати? Найбільше у нас Василів, аж п'ятдесят три, із яких сімнадцять Василів Васильовичів. У два рази менше Іванів, їх двадцять шість, і серед них дев'ять Іванових синів. Наступним по кількості є ім'я Михайло – двадцять два, з них сім Михайловичів. Двадцятьох чоловіків звати Микола, але Микола Миколайович один. Вісімнадцять Юр'їв, з них три Юр'їєвичі. А ще – чотирнадцять Петрів, вісім – Володимирів, по чотири – Віталії, Богдани, Дмитри і Павли; по три – Олексії та Андрії; по два – Федори, Віктори, Олександри, Мирослави, Ярослави та Степани. А ось лиш по одному чоловікові з наступними іменами: Антон, Валерій, Семен (та ще й Семенович), Ілля, Денис, Йосип (і також Йосипович), Роман, Євген, Георгій (також Георгійович), Ігор, Анатолій, Леонід, Олег, Борис, Владислав, Роберт, Золтан та Кирило Кирилович.

Ну а тепер про жінок... Найбільше – Марічок, їх дванадцять, потім Ганночок – десять, сім – Оленок, шість – Тетянок, по чотири – Оксанки і Галинки, три – Наталочки, по дві – Віри, Вікторії і Марини. І лише по одній працівниці з іменами: Юлія, Маріанна, Алла, Надія, Василина, Людмила, Фрозина, Валентина, Люба, Мар'яна, Оронка, Оріся, Магдаліна, Сніжана та Ірина.

Дорогі мої колеги! Ось так ми всі «потрапили у нашу газету». Читайте нашого ВІСНИКА, а ще краще, пишіть про щось цікаве!»

ОДИН ІЗ ФУНДАТОРІВ НАУКОВОЇ
РОБОТИ ЗАПОВІДНИКА

Одним з перших, хто розпочинав наукову роботу в заповіднику, є Ярослав Омелянчик Довганич. Народився він у сім'ї службовців у м. Хусті 6 травня 1956 року. Згодом батьки переїхали до Ужгорода, де й провів дитячі та юнацькі роки. Змалку цікавився природою, любив спостерігати за лісовими мешканцями, це й стало визначальним у подальшій долі юнака. Після закінчення біологічного факультету Ужгородського університету в 1980 році почав трудову діяльність в Широколузанському лісництві Карпатського заповідника. Тут займався охороною заповідної території, облікував звірів та спостерігав за явищами природи.

З 1985 р. працює на різних посадах наукового відділу КБЗ. Спочатку трудився на посаді старшого наукового співробітника зоологічної лабораторії, згодом – заступником директора з науково-дослідної роботи. Завжди відзначався принциповістю, вмінням відстояти свою думку та довести розпочату справу до кінця. Багато зусиль докладав для навчання лісової охорони з питань проведення обліків звірів та спостережень за явищами природи. Результати його зусиль, як і інших науковців заповідника, прослідковуються в Літописах природи, які заповідник випускає щорічно, а також дослідженнях фауни у відділеннях КБЗ.

З 2000 року працює на посаді завідувача зоологічної лабораторії. Знання англійської мови дало йому можливість пройти стажування в США, брати участь в різноманітних міжнародних природоохоронних проектах. Був польовим менеджером спільного проекту фонду WWF та заповідника «Охорона і сталі використання природних ресурсів Українських Карпат».

У його доробку – понад 70 наукових праць. Науковцем підготовлена до захисту кандидатська дисертація на тему «Біологічні основи управління популяціями карпатських ратичних». За сумлінну роботу Я. Довганич неодноразово нагороджувався грамотами, а в 2007 році за активну участь у підготовці українсько-словацької номінації «Букові праліси Карпат» був нагороджений Почесною грамотою Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. У даний час працює над проектними пропозиціями з охорони великих хижаків Карпат. Надає допомогу та практичні фахові поради молодим науковцям запові-

дника. Ніколи не відмовляє колегам по роботі в консультації з питань біології лісової фауни.

За всі роки йому довелося пережити й нелегкі часи, але він витримав всі ці випробування до ді. Ярослав Омелянчик добрий сім'янин, виховав трьох синів. Мріє щоб його справу продовжили діти. Наймолодший син Володимир теж працює у заповіднику, можна сказати, – пішов стежиною батька. Ця високоерудована людина користується заслуженим авторитетом та повагою не тільки в колективі заповідника, а й серед жителів нашого краю.

Михайло ПРОЦЬ,
начальник відділу служби
державної охорони КБЗ.

КОРИСНА ПОРАДА

Ви купили святкову ялинку. Торгівля пропонує нам сьогодні безліч варіантів. Ви можете придбати живу чи штучну ялинку і підібрати розмір, котрий пасуватиме власне вашій оселі.

Ось кілька загальних порад, скориставшись котрими, ви милуватиметеся вашою лісовою красунею-ялинкою протягом всіх свят.

- Вибираючи ялинку, зверніть увагу на стовбур, він повинен бути міцним. Хвоя повинна покривати його так само,

як і всю ялинку. Колір хвої повинен бути яскраво-зеленим, а гілки – гнучкими і пружними.

- Якщо ви купили ялинку задалегіть (за 3-4 дні до свята), зберігати її слід в прохолоді (на балконі, наприклад). Перед прикрашанням, принесіть її в кімнату, але не розгортайте, а зачекайте, поки вона зігрється. Це запобігає передчасному осипанню хвої.

- Якщо плануєте прикрасити штучну ялинку, не забудьте пропилососити її перед прикрашанням.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

http://cbr.nature.org.ua

Засновник і видавець: Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Василь Бойчук (редактор),

Василь Покин'черета,

Юрій Беркела,

Дмитро Сухарюк,

Ярослав Довганич,

Йосип Бундзяк,

Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газета віддрукована у Хустській районній
друкарні.

Замовлення №

Тираж 1000 примірників.